

vremena u kojemu je živio, falsifikator ili 'očajnik' koji silno želi pomoći svome siromašnome rodu i ekonomski zaostalom rodnome kraju u kojemu je živio i radio, samo su neke od tema koje iznoseći znanstvene činjenice i analize, ne prežući od kritika i komentara o fra Luki Vladmiroviću donose autori u ovome zborniku. Uvijek u službi franjevačkoga reda, vjeran svome narodu, vrlo obrazovan i svestran,

Vladmirović je kao intrigantna i originalna osoba svakako osebujan lik hrvatske povijesti te književne i jezične kulture. A ovaj je zbornik, kao uostalom i svi do sada tiskani u izdanju Biblioteke *Tihi pregaoci*, nezaobilazna literatura u daljnjim znanstvenim istraživanjima, ali i vrlo zanimljiva lektira o ljudima i prilikama u srednjoj Dalmaciji druge polovice 18. stoljeća.

Anastazija Vlastelić

ZBORNİK FRANJE EMANUELA HOŠKA
TKIVO KULTURE
U prigodi 65. obljetnice života

(*Kršćanska sadašnjost, Zagreb i Teologija u Rijeci, Rijeka, 2006.*)

Kada zbornik priređen u nečiju čast okupi 25 autora s različitih područja – od teologije do povijesti umjetnosti – zasigurno se radi o značajnom pojedincu i njegovu dosad objelodanjenom opusu. Urednica, s. Nela Veronika Gašpar u *Proslavu* će naglasiti da je *Zbornik prije svega izraz kolegijalne odanosti i poštovanja nastavnog osoblja Teologije u Rijeci prema prof. dr. Franji Emanuelu Hošku*. Hoško je franjevac, svećenik, redoviti profesor na Teologiji u Rijeci, znanstvenik i istraživač, organizator znanstvenih skupova, član više redakcija, urednik, ali i dugogodišnji gvardijan franjevačkoga samostana na Trsatu. Autor je sedam znanstvenih knjiga koje tematiziraju

povijest franjevačkih visokih škola (3 knjige), Jozefinizam u Crkvi među Hrvatima (3 knjige) te knjige *Trsatski franjevci – pet i pol stoljeća franjevačke prisutnosti na Trsatu*. Objavio je povijesno-publicističke spise o Svetištu Majke Božje na Trsatu (četiri knjige) te četiri knjige namijenjene pastoralnom djelovanju.

Zbornik u Hoškovu čast podijeljen je u pet cjelina koje obuhvaćaju međusobno srodne radove. *Osvrti i prosudbe* (str. 9-63) objedinjuju četiri rada od kojih su tri neposredno usredotočena na tematiziranje Hoškovih radova: Veronika Reljac sačinila je *Bibliografiju Franje Emanuela Hoška*, Josip Barbalić recenzentski se osvrće na šest Hoškovih knjiga (*Od*

recenzije do recenzije), a Ante Sekulić govori o *Hoškovu budimskom krugu franjevačkih pisaca*. Bonaventura Duda donosi pregled razvoja skotističke misli u franjevačkim školama. Naime, neosporna je važnost filozofske i teološke misli Dunska Skota koju su prihvatili franjevci jer su oni kao najrašireniji crkveni red među Hrvatima vodili velik broj visokoškolskih ustanova, pa je i utjecaj skotističke filozofsko-teološke misli znatan i proteže se na više stoljeća sve do racionalističkih i prosvjetiteljskih promjena krajem 18. st. Ni tada franjevci ne napuštaju skotizam o čemu svjedoče brojni tezariji (popisi teza iz filozofije i teologije koje su sastavljali pojedini profesori za svoje studente da ih oni brane pred javnošću) pa Bonaventura zaključuje *Tako su franjevačke visoke škole uspostavile filozofski i teološki pluralizam u Hrvata, osiguravši skotizmu, zajedno s tomizmom, mjesto u filozofskoj i teološkoj misli Hrvata*. Upravo je Hoško najviše pridonio proučavanju tezarija kao građi koja svjedoči o sadržajima filozofskoga i teološkoga učenja na franjevačkim visokim školama.

Druga cjelina Zbornika naslovljena *„Učiteljica života“* (str. 67-215) donosi devet radova koji su uglavnom s područja povijesnih znanosti: Zorislav Horvat, *Crkva sv. Antuna u Bihaću – današnja đamija Fethija*; Slaven Bertoša, *Obredi ukopa pulskih svećenika (1625.-1740.)*; Jože Škofljanec *Kolektura v hrvaško-kranjski frančiškanski provinci*; Mile Bogović, *Katolička crkva na području karlovačkog generalata: biskupije Senjska i Modruška ili Krbavska (1689.-1881.)*; Robert Skenderović, *Pastoralno djelovanje franjevaca i počeci vođenja matičnih*

knjiga na prostoru Slavonije tijekom 18. stoljeća; Lorant Andras Orosz, *Samostan franjevačke obnove 1899. u Požegi*; Zlatko Matijević, *Balkanski ratovi na stranicama „Riječkih novina“ (1912.-1913.)*. *Prilog poznavanju hrvatskoga katoličkog novinarstva*; Miroslav Akmadža, *Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu kao predmet spora katoličke crkve i komunističkog režima u Jugoslaviji 1945.-1966.* Rad Petra Runje *Redovnice u Dalmaciji služe se latinicom i hrvatskim jezikom u srednjem vijeku* sadržajima dotiče i filološku struku, jer autor upozorava na djelatnost ženskih redovničkih zajednica kojih je u srednjemu vijeku bilo mnogo, te je i njihov utjecaj na sredine u kojima su djelovala bio velik. One su koristile hrvatski jezik i latinicu kao pismo, a prema podacima koje je autor prikupio vjerojatno se u njihovim crkvama i glagoljalo. Upravo zbog znatnoga utjecaja i činjenice da su se služile materinskim hrvatskim jezikom, cjelina ženskoga redovničkoga života zaslužuje puno veću pozornost u istraživanjima.

Filološku skupinu tekstova naslovljenu *Povijest priopćene riječi* (str. 241-314) otvara povijesnojezično usmjereni tekst Diane Stolac *Komunikacijske funkcije osamostaljenih dijelova rečeničnoga ustrojstva u Marulićevu Naslidovan'ju* u kojemu autorica uspoređuje uporabu vokativa u *Naslidovan'ju* (didaktičko-vjerska prijevodna proza) Marka Marulića i *Svetom Aleksiju* (svetačka legenda namijenjena izvođenju) Tituša Brezovačkoga te zaključuje o različitoj funkciji vokativa u ta dva teksta, što proizlazi iz njihove žanrovske različitosti te različite namjene. Tako u tekstu Brezovačkoga

autorica nalazi gotovo sve komunikacijske funkcije koje literatura navodi za vokativ dok se u Marulića ostvaruju samo neke, a primarna je dozivna funkcija spojena s funkcijom obraćanja sugovorniku (str. 250).

Vicko Kapitanović radom *Hrvatski franjevac Jakov Pletikosa, putopisac Svete Zemlje* skreće pozornost na slabo poznato rukopisno djelo J. Pletikose *Sveta Zemlja od koga je bila posidovana od pocela svita do ovoga vika sadagnega* (napisano 1755., a čuva se u arhivu franjevačkoga samostana u Sumartinu) u kojemu uočava i književne osobine. Taj tekst upotpunjuje Pletikosin opis Svete Zemlje poznat iz njegova tiskom nedavno objavljenoga djela *Putovanje k Jeruzolimu* koje obično smatramo prvim putopisom na hrvatskome jeziku. Kapitanović smatra da je *povijesna vrijednost Pletikosina djela jedino u odlomcima* (str. 261), no svakako je šteta što djelo nije bilo objavljeno jer bi po mišljenju autora zanimljivim riječima *tvorenicama ono obogatilo hrvatsku kulturu*.

Djelom još jednoga franjevca bavi se Ljiljana Kolenić u radu *Jezik Predika Emerika Pavića* koja posebno naglašava Pavićevo prihvaćanje grafijskoga sustava što ga je uveo M. A. Reljković svojom gramatikom (sinteza sjevernoga i južnoga načina pisanja hrvatskom latinicom koja se temelji na slavonskom/franjevačkom slovoписu, a utemeljitelji su tom načinu pisanja franjevci S. Vilov i J. Lipovčić). Autorica donosi ustrojstvo *Predika*, zadržava se na njegovoj grafiji i gramatici, analizira Pavićev govorni stil, a posebice se zadržava na frazemima te u *Dodatku*

donosi *Popis frazema i postojanih sveza u Predikama Emerika Pavića*.

Djelatnošću Emerika Pavića zaokupljen je i Milovan Tatarin postavljajući u naslovu svoga rada pitanje *Je li se što sačuvalo od kalendara Emerika Pavića?* Uvodno autor govori o važnoj ulozi kalendara kao oblika prosvjetiteljske literature namijenjene nižim socijalnim slojevima, o činjenici da su bili *potrošna roba* poput današnjih novina te se stoga mnogi i nisu sačuvali. Od kalendara koje je Pavić priređivao čini se punih trideset godina, sačuvali su se posredstvom Brlićeva pretiska iz 1842. godine samo dijelovi, i to za godinu 1761. i 1767. Također Brlić donosi podatak da je u jednom kalendaru bilo dijelova iz Kačićeva *Razgovora ugodnoga*, što potvrđuje tezu D. Fališevac da je Pavić prvi slavonski pisac koji poznaje Kačića, te dodatno čini razumljivijim objavljivanje Pavićevih stihova u knjizi *Nadodanje glavni događaja Razgovoru ugodnomu naroda slovinskoga* (Pešta, 1768.) pa Tatarin smatra da je Pavić zaslužan za popularizaciju Kačića posredstvom kalendara jer je tako Kačićevo djelo učinio *pristupačnim doista širokom krugu čitatelja* (str. 298). Tatarin tekstu prilaže zagonetke i pjesme (*ezopovske provenijencije, šaljive i zabavne po tonu, a poučne svojim sadržajem*) koje je Brlić preuzeo iz Pavićeva *Kalendar*, *jer izravno potvrđuju kako se on doista bavio uređivanjem kalendara, a iz onoga što nam se posredno sačuvalo možemo pretpostaviti da je među prvima postavljao pravila jednoga žanra kakav je kalendar* (str. 299).

Zbornik upotpunjuju tekstovi s područja povijesti umjetnosti objedinjeni

naslovom *Govor slike* (str. 317-376): Marija Mirković, *Još o trsatskom triptihu*; Nina Kudiš Burić, *Celebri Christophori Tascha pictoris Veneti – novi prijedlozi*; Vesna Munić, *Crkvica sv. Ivana Krstitelja u Lovranu* i Marko Karamatić, *Sakralna umjetnost Bosne Srebrene do konca XVII. st. i sudbina slika Marijinih svetišta u Gradovrhu, Olovu i Rami*.

Vjera i inkulturacija (str. 379-470), peta je, ujedno i posljednja skupina tekstova Zbornika, a čine ju radovi Vitomira Belaja, *Facta sunt enim haec ut Scriptura dicit... έγένετο γάρ ταύτα ίνα ή*

γραφή πληρωθή (Iv19,36), Jure Brkana, *Općenito o svim vjernicima prema Zakoniku kanonskog prava iz 1983. (kan. 204-207.)* i *Zakoniku kanona istočnih crkava iz 1990. (kan. 7-9., 323., 399.)*, Milana Šimunovića, *Katekumensko usmjerenje kršćanske inicijacije* i Stipe Nimca, *Pastoral postmodernoga grada*.

Možemo zaključiti da su u zbornik *Tkivo kulture* utkani sadržaji koji obogaćuju više područja znanosti, a sva su područja na određeni način povezana uz znanstvene interese, djelatnost ili životni put Franje Emanuela Hoška.

Ines Srdoč-Konestra

IZNIMAN DOPRINOS PROUČAVANJU ČAKAVSKE AKCENTUACIJE

Keith Langston

ČAKAVIAN PROSODY, THE ACCENTUAL PATTERNS OF THE ČAKAVIAN DIALECTS OF CROATIAN

(*Slavica, Bloomington, Indiana, 2006.*)

Još se uvijek živo sjećam uzbuđenja kada se negdje u rano proljeće 1998. godine prof. dr. Ivi Lukežić javio tada još u nas nepoznat slavist Keith Langston s molbom da mu pomognemo oko terenskih istraživanja što ih je kanio poduzeti na prostoru sjevernoga Hrvatskoga primorja, prvenstveno da bi sakupio podatke o akcenatskim sustavima. Sve što smo tada znali bio je da je doktorirao na čakavskoj akcentuaciji na

prestizhnome američkome sveučilištu Yale i da je sljedbenik velikoga Edwarda Stankiewicza. Bilo je to dovoljno da ga iščekujem sa strahopoštovanjem. No, na vratima se našega kabineta pojavila mlada i draga osoba, pa je od strahopoštovanja ostalo poštovanje, a potom i srdačna kolegijalnost.

Od tada je prošlo gotovo deset godina i K. Langston postao je u nas dobro poznat, prihvaćen i cijenjen kolega koji je